

עין משפט
נר מצוה

בט א מיי פ"ג מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יח:

ל ב מיי שם הלכה טו:
לא ג מיי פ"ט מהלכו' מעשה קדושת הל' ג והלכה יג:

לד ד מיי פ"ח מהל' סנהדרין הלכה א
ופ"ג שם הלכה ג סמג עשין זו טור שו"ע חו"מ סימן ה

לז ח מיי פ"ט מהלכות טומאת נדעת הליו':
לח ט מיי פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין זו טור שו"ע חו"מ סימן ז סעף ג:

לז ח מיי פ"ט מהלכות טומאת נדעת הליו':
לז ט מיי פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין זו טור שו"ע חו"מ סי' ז סעף ג:

לז י מיי פ"ט מהלכות טומאת נדעת הליו':
כ (מיי) פ"ג מהל' סנהדרין הל' ה:
לז מ מיי פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין זו טור שו"ע חו"מ סי' רנב סעף א:

מ ג מיי פ"ה מהלכות עזות הלכה ו ט סמג עשין קט טור שו"ע חו"מ סימן ז סעף ה:

מא ט מיי פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה א:
בט א מיי פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה א:
בט א מיי פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה א:

רבינו חננאל

יירדו אלא אמר רב פפא כדתניא ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנא' והיה המזבח קודש קדושים. כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי הנוגע במזבח יקדש ת"ל והיה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו' מה כבשים ראויין למזבח אף כל הנוגע במזבח יקדש ויהי עולה ראיה. איכא בינייהו ל' יוסי הגלילי דמפיק לה מכבשים סבר כי כבשים אן הם פסולין לא קדש אבל עולת העוף פסולה קדשה. ול' עקיבא לא קדשה אמר רב אשי כדתיב דם יחשב לרבות הזורק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר או זבח ותרובו הזורק ותרייתו קא מרבו זריקה נמצא רצו חטאת וזריקה נמצא טעם אחד משני מקראות כגון זה בדיני נפשות אין מונין לתן אלא אחד: דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה. אמר רבא דכתיב ושפטו את העם בכל עת. ובתיב והיה ביום הנחילו את בניו עד והיתה לבני ישראל לחוקת משפט אורעה לה הפרעה כולה להיות דין. הא כיצד יום לתחלת דין ולילה לגמר דין. וכדרי יהודה דאמר י' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין. ב כותבין ואין עושין רצו עושין דין ואמר רב חסדא לא שנו אלא ביום אבל בלילה

לד: אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

יום לַתְּחִלַּת דִּין. ואִפְסָכָא לִיכָא לְמִימַר דְּמִסְתַּמָּא תַּחֲלַת הַדִּין עֵינָךְ וְעוֹד צִיּוֹם הַנִּחְיָלוֹ קִבְּלַת עֲדוּת הוּא דְּהוּי כַּתְּחִלַת הַדִּין:
דכתיב **וביום** הראות בו. מִכְנַעַג נִרְאָה לִי דְרִישׁ לִיה רַבָּא צַפְ"ק דְּמוֹעַד קֵטָן (דף ט. וסס) לִי וְלֹא לֹאֲוִי וְקִרָא דִּהֲכָא

מוקיס לה דיש יום שאי אתה רואה

אותו היכא דנגע נולד צחמן וגומנין לו ז' ולאִטְעִנְלִיתוּ אִלָּא אֲוִרְחָא דִּהַשֵּׁס' להִצִּיא הפשט דלי לא כנגע נראה לי הוה מוקמינן קרא דהכא ציוס ולא צִלְלָה וכוּ"ג איכא צִכְמָא דוֹכֻמִּין:
סתמא **אחרינא** **אשכח** **דיני** **ממונות** **מתחילין** **ביום** **וגומרין** **בִּלְיָאָה**. תימא דילמא טעמא דמתני' דהכל משום דכתיב ושפטו את העם ככל עת אבל לענין סומא מקשינן ריבזים לנגעים:

דילמא **דיני** **נחלות** **קא** **אמרת**. פ"ה דציוס הייא לואת המט דין פסוק ואִל"ה הדגיר עוד לדיינין וזריץ לאוקומי קרא כשהקנה דדברי שכיז מרע לאו ככמוצין וכמסורין מדלורייתא אלא מדרבנן:
שאלשה **שנכנסו** **לבקר** **בו**. מפורש צפ"ק (דף ט. וסס) גבי צומן שהמרו צבן:

אבל

דאמר קרא **שם** **תעלה** **עולותיך** **ושם** **תעשה** **עריבניהו** **רחמנא** **לכולהו** **עשויות**: דיני ממונות דנין ביום וכו': (סימן משפ"ט מעג"ה מט"ה) מנהגי מילי י"א ר' חייא בר פפא דאמר קרא וישפטו את העם בכל עת אי הכי תחלת דין נמי כדרבא דרבא רמי כתיב וישפטו את העם בכל עת וכתיב⁸ והיה ביום הנחילו את בניו הא כיצד יוים לתחלת דין לילה לגמר דין מתניתין דלא כר' מאיר⁹ דתניא היה ר"מ אומר מה ת"ל יעל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכי מה ענין ריבים אצל נגעים אלא¹⁰ מקיש ריבים לנגעים מה נגעים¹¹ ביום דכתיב¹⁰ וביום הראות בו אף ריבים ביום ומה ינגעים שלא בסומין דכתיב¹¹ לכל מראה עיני הכהן יאף ריבים שלא בסומין ומקיש נגעים לריבים מה ריבים שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים אי מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה ודין הוא ממונו בשלשה גופו לא כל שכן ת"ל¹² והובא אל אהרן הכהן או אל אחד וגו' הא למדת¹³ שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים¹⁴ ההוא סמיא דהוה בשכבותיה דרבי יוחנן דהוה דאין דינא ולא אמר ליה רבי יוחנן ולא מידי היכי עביד הכי והא¹⁵ ר' יוחנן ה"הלכה כסתם משנה ותנן¹⁶ כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שכשר להעיד ואין כשר לדון ואמר ר' יוחנן לאתויי סומא באחת מעיניו ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה מאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא אי בעית אימא סתמא דרבים עדיף ואי בעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדינא ורבי מאיר האי ושפטו את העם בכל עת מאי דריש ביה אמר רבא לאיתויי יום המעונן דתנן¹⁷ אין ירואין את הנגעים שחרית ובין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן מפני שכהה נראית עזה ולא בצעהרים מפני שעזה נראית כהה ורבי מאיר האי ביום הנחילו את בניו מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לכדתני¹⁸ רבא בר חנינא קמיה דרב נחמן והיה ביום הנחילו את בניו¹⁹ ביום אתה מפיל נחלות ואי אתה מפיל נחלות בלילה א"ל⁶ אלא מעתה מאן דשכיב ביממא ירתון ליה בניה ומאן דשכיב בליליא לא ירתון ליה בניה דילמא דין נחלות קאמרת דתניא¹³ והיתה לבני ישראל לחקת משפט אורעה כל הפרשה כולה להיות דין כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב¹⁷ שלשה שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין¹⁶ ואמר רב חסדא¹⁹ לא שנו אלא ביום אבל בלילה כותבין ואין עושין דין משום דהוה להו עדים¹⁷ יואין עד נעשה דיין אמר ליה אין הכי קאמינא:
דיני נפשות דנין ביום וכו': מנהגי מילי אמר רב שימי בר חייא אמר קרא¹⁴ והוקע אותם לה' נגד השמש א"ר חסדא מניין להוקעה שהיא תלייה דכתיב¹⁵ והוקענום לה' בגבעת שאול בחיר ה' ובכתיב

לואת המט יעידו צפניהם: **לחוקם משפט**. צפרשת נחלות דאיש כי ימות וגו' כתיבא¹ אורעה. סמתיימא² דיין. דמשמע נחלות דין קלוצ³ הו' בשעת המיתה הכל כמו שאמר המט ואין הדבר זריץ לדיין אלא כל אחד מיורשיו יחזיקוהו שומעי הנוואה צלו: **רלו כוּסְבִין**. בלשון עדות והיורשים יצאו לז"ד וצ"ד יעשו כפי הנוואה: **רלו עוֹשִׂין דין**. השומעין ראשין ושלטינן להיות מחזיקין כל אחד צלו הכל כמו ששמעו: **שנים אין עוֹשִׂין דין**. דמתחילתו לא נראה להיות לדיינין: **אצל צִלְלָה**. שאינו ראוי לדון כותבין ואין עושין דין אפילו למחר שמתחלתן לא נראה לישב לשם דין:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

כל הנוגע. אפי' פסולין: **יקדש**. ולא ירד: **שומע אני**. צין שנראה צין שלא נראה כגון שאור ודבש ואילי וצבי וחולין: **ס"ל כבשים**. דסמין ליה זה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה וגו': **עולה**. צההוא קרא נמי כתיב: **וסרוייהו**. קא ממעטי פסולין שלא

נראו מעולם: **לרבוז אס הזורק**. דס קדשים צחון שהוא צכרת ומתרבי מדס שפך ובפרשת שחוטין חוץ כתיב: או **וצח**. גבי מעלה צחון כתיב: **שחט זורק**. צהעלם אחד לרבי ישמעאל אינו חייב אלא חטאת אחת דמייתי ליה לזורק מכרת דכתיב צשוחט וכיון דחד כרת וחד לאו אחרוייהו אין חילוק חטאת ציניהם כי עבדינהו צהעלם אחת: **ולרבי עקיבא**. דילניף זורק מכרת דכתיב גבי מעלה הוו להו שוחט חורק שני כריתות וחייב שמי' אף לר' **עקיבא אינו חייב אלא אחת**. דלע"ג דאיתא שמי כריתות הואיל ואין צבן אלא אזהרה אחת אין חילוק חטאת ציניהם דאילו צמעלה כתיבא אזהרה צאפי נפשה (דברים יב) השמר לך פן תעלה עולותיך ואילו שוחט חורק אין צהס אזהרה אלא מהיקס דאיתקס למעלה דכתיב שם תעלה עולותיך ושם תעשה איתקס שאר עשוית להעלאה ומהכא נפקא לשוחט חורק (וצבים דף קו:). **ציוס הנחילו**. משפט נחלות דהיינו דיני ממונות ציוס: **לילה לגמר דין**. דכתיב ושפטו ועיקר משפט היינו גמר דין: **ריבזים**. אפי' גמר דין משמע: **לאיסויי סומא צאחס מעיניו**. ורבי מאיר היא דמקיש ריבזים לנגעים: **ססמא אחריוסא אשכח**. דמכשר סומין: **צִלְלָה**. דומיא דסומא: **ססמא דריבזים עדיף**. דההיא רבי מאיר היא וכיון דצדוכתא אחריתי דהר רבי וססס כרצנן עבדינא כוותיה: **משום דקסני לה**. להא דננין צִלְלָה גבי הלכתא דלינא הכא צסנהדרין (דף צג). תניא רבי גבי דיני ממונות שמע מינה עיקר היא למילף מינה דאילו ההיא דכל הכשר צמסכת נדה (דף מט): תניא רבי אגב גררא דמניא הסס כי הני מילי טוצא צפ' צא סימן הלכך לאו אליצא דהלכתא ססס אלא משום דמלניץ ומני הנך דדמו אהדדי כגון כל שמיצ צראשית הגז חייצ צמתנות ויש שחייצ צמתנות ואין חייצ צראשית הגז ודכוותיה טוצא: **לאיסויי יוס המעונן**. אע"ג דלראיית נגעים לא חוי לשפטו חוי: **שהריוס וצין הערבים**. אין כח אור החמה קיים: **מפני שכהה נראים עום**. ומטמאלין ליה שלא כדין: **ולא צסאריס**. שאור החמה חזק ומצלצל את העינים ואמי לטער את הטמא: **מאי עביד ליש**. הא נפקא ליה מהיקשא: **ואי אסה מפיל כו'**. מפרש לה ואיל: **דילמא דיני נחלוס קאמרס**. דציוס הוירא לואת מט דין פסוק ואין זריץ עוד לדיינין וצִלְלָה לא הו' דין פסוק וזריץ לדיין ואלו ששמעו

אחרן הבחן או אל אחד מבניו הבקנים: ויקרא יב א ב 13. ואם אין אחדים לאביזו ונתתם את נחלתו לשארן הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה ויהיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כו יא 14. ואמר יי אל משה קח את כל ראשי העם ודוקע אותם ליי נגד השמש וישוב חרון אף יי מישךאל:במדבר כה ד 15. יתן לנו שבועה אנשים מבניו ודוקענום ליי בגבעת שאול בידך יי ואמר וימקלך אפי אתן: שמואל ב כא 1. אחרן הבחן או אל אחד מבניו הבקנים: ויקרא יב א ב 13. ואם אין אחדים לאביזו ונתתם את נחלתו לשארן הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה ויהיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כו יא 14. ואמר יי אל משה קח את כל ראשי העם ודוקע אותם ליי נגד השמש וישוב חרון אף יי מישךאל:במדבר כה ד 15. יתן לנו שבועה אנשים מבניו ודוקענום ליי בגבעת שאול בידך יי ואמר וימקלך אפי אתן: שמואל ב כא 1. אחרן הבחן או אל אחד מבניו הבקנים: ויקרא יב א ב 13. ואם אין אחדים לאביזו ונתתם את נחלתו לשארן הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה ויהיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כו יא 14. ואמר יי אל משה קח את כל ראשי העם ודוקע אותם ליי נגד השמש וישוב חרון אף יי מישךאל:במדבר כה ד 15. יתן לנו שבועה אנשים מבניו ודוקענום ליי בגבעת שאול בידך יי ואמר וימקלך אפי אתן: שמואל ב כא 1.

דבגדה לה' מאיר ואע"ג דתרייתו סתמי אינון סתמי דרבנן עדיפא. איבעית תימא משום דתני לה למתני' דהכא כגזרין ור' מאיר דאמר ר' יוחנן דאיתויי סומא באחת מעיניו. ור' מאיר היא דמקיש ריבים לנגעים מה נגעים (ביום) נשלא בסומין) דכתיב לכל מראה עיני הכהן. אף ריבים שלא בסומין. ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח להכשיר בסומא באחד מעיניו. ואמרין מכדי האי סתמא והאי סתמא למה סמך על זו דחה האחרת. איבעית אימא האי סתמא והאי סתמא דהכא ואוקימנא דלא כר' מאיר דסתם מתני' כוותיה אלא כרבנן דאינון רבים וההיא סתמא גבי הלכתא דדיני דהאי פרקין כולהו דיני צניהו והלכתא צניהו. ויש מי שהיה פותר בה זו מפני ששניה בלשון רבים וזו שבסמ' נדה שניה בלשון יחיד ולא סבירא לן: דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום מנא לן שנאמר

מסורת הש"ס

(א) וצבים פג: (ב) צ סס קו. ע"ש, (ג) [שס: (ד) ח"ד ח"ה] אלא בר פפא כ"ל רש"א, (ה) מ"ה (ו) וצמות קד:, (ז) [שנת מו. וס"ג, (ח) נדה מט: (ט) נעמי פ"ב מ"ב, (י) צ"ב ק"ג: (כ) צ"ב ק"ג: (כ"א) [נ"י מוס' צ"ק (ע"ש), (ל) [נ"י מוס' צ"ק 5: סוף ד"ה כנון], (מ) שם קיד. גיטין ה: ר"ה טו. כמות כא: צ"ק 5:, (ס) [נעמי"ש על הגליון מוס' דלעיל ד"ט: בד"ה ינאלן, (ס) [נ"י מוס' שנת קתם. ד"ה ומנן וכו'],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ח"ל אביי אלא ממתה מאן: (ב) רש"י ד"ה להווי דין וכו' דין קוצ. י"ב ע"ז צבא צמא דף ק"ג ע"ב פי' רבזים צאופן אחר ועי' בתוס' שם:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תורה אור השלם

- בשעת ימים הכפר על המזבח וקדשת אותו והיה המזבח קדש וקשים כל הנגע במזבח יקדש: שמות כט לו
- וזה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד: שמות כט לח
- עלת תמיד לדרייתכם פתח אהל מועד לפני יי אשר אונעד לבם שקמה לדבר אליך שם: שמות כט מב
- ואל פתח אהל מועד לא דביאור להקריב קרבן ליי לפני משכן יי דם יקחב לאיש והוא דם שקר ונברת האיש והוא מקרב עמו: ויקרא יז ד
- ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או ובה: ויקרא יז ח
- כי אם במקום אשר יבחר יי באחד שבטיך שם תעלה עלתך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה: דברים יב יד
- ושפטו את העם בכל עת ותהיה כל הדבר הכולל יביא אליך וכל הדבר הטקן ישפטו הם ותקל מעליך ונשאו אתך: שמות יח כב
- ותהיה ביום הנחילו את בניו איש אשר יתנה לו לא יוכל לבקר את בן האהובה על פני בן השנואיהו הבכר: דברים כא טז
- ונגשו הבקנים בני לוי כי הם בחר יי אליהם לשרתו ולקרבך בשם יי ועל פיהם יתנה כל ריב וכל נגע: דברים כא ה
- וביום הראות בו בקר ר' יטקא:

- ויקרא יג יד ואם פרוח תפרח הצרעת בעור ובקסתה הצרעת את כל עור הגנע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הבחן: ויקרא יג יב
- אדם כי יתנה בעור בשורו שאת או ספחת או בהרת ותהי בעור בשורו לנגע צרעת והובא אל

אחרן הבחן או אל אחד מבניו הבקנים: ויקרא יב א ב 13. ואם אין אחדים לאביזו ונתתם את נחלתו לשארן הקרוב אליו ממשפחתו וירש אתה ויהיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כו יא 14. ואמר יי אל משה קח את כל ראשי העם ודוקע אותם ליי נגד השמש וישוב חרון אף יי מישךאל:במדבר כה ד 15. יתן לנו שבועה אנשים מבניו ודוקענום ליי בגבעת שאול בידך יי ואמר וימקלך אפי אתן: שמואל ב כא 1.

מסורת הש"ס

(א) כחצי ויאמר וכו' כ"ג, רש"י, (ב) לקמן מו, (ג) ר"ל חמא בר חנינא], (ד) וימא לט:], (ה) [לעיל ח, לד:], (ו) לעיל לד, לקמן טו:, (ז) נתי דפומא תתבין כ"ג, רש"י, (ח) גרבות יט: מגילה ג: טיר מח: ונחמס ק, (ט) [נבע"י: וחולק:], (י) ר"ל כעגמר הדין (דף מה:), (י"ז) מעל נפש],

תורה אור השלם

- ויתקח רצפה בת איה את השק ותשדו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנחם עליהם יומם ואת חית השדה ללילה שמואל ב כא י
- ויאמר יי אל משה קח את כל ראשי העם והקע אותם לין נגד השמש והשכר חרוץ אף יי משיך אל: במדבר כה ד איכה ויתנה לוונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק לין בה ויתנה מרציהם:

- ישיעיהו א כא למדו הטיב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: ישיעיהו יז השמש נאמרו לאחורו ולאחותו לא ישמא להם במקום כי נודר אלקיו על ראשו: במדבר יז
- למדו הטיב דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה: ישיעיהו יז השמש נאמרו לאחורו ולאחותו לא ישמא להם במקום כי נודר אלקיו על ראשו: במדבר יז

הגהות הב"ח

- (א) גמ' תמעלי שבת' וליגמריה לדיניה כשבתא: (ב) רש"י י"א ונלחמתי וכו' דהיינו מוהידי שלא ליטמא וכו' דאזי טעמא אכל: (ג) תוב' (ד) תוב' (ה) תוב' דהיינו דאזי ונלחמתי וכו' כי דינא תרי זימני וכו' לאנגליה היא אכל: (ו) בא"ד קאלמר הדין דמקוקן י"ב עיין ב"רפ הפרה דף מ"ו ונחמס' סס:

מוסף רש"י

אבל במיתה אחת דבין. דעטמא משום דלא אפשר לעיניו בתוויחיו הוא (קמון יח). וכוהבין דברי המזכין דברי המזכירבין. פלוני חייב ומן הטעם הוה פלוני וזה ומן הטעם הוה (לעיל דד). שניהם כותבין דברי המזכין ושניהם כותבין דברי המחייבים, שאם יטעה האחד ויכתב כבוד על של מזכירו (קמון יז). הרי ולאחותו מה ת"ל. כיון דכתיב לאזי ולאמו כל שכן לאחותו (נחמס ק). הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו. הרי שהיה מיר והוא כ"ג והולך לשחוט את פסחו או למול את בנו (שם) או: אם אזי ענין לאלו מנהו ענין לענין ביטול עבודה ומילה מפי מנהו (מנוחה ג). ולמול את בנו. למולת זכריו מעבדו מללכיל פסחו (נחמס ק).

וסתק רצפה כס איה וגו'.

ואי משום לא תלין נבלתו וגו' [דברים כא] הא שניין לה ציצמות (שט). מוטב מיעקר אות אחת בתורה ויתקדש שם שמים כפרהסיא שיהו הכל רואין אותן ושואלין מה טיבן של אלו הללו בני מלכים הם ופשטו ידם

בגרים גרורים: **חלק להם כפי דינים.** והכי קאלמר קח כל ראשי העם והולךי אותם לבתי דינים הרבה וידונו את עוזברי העצירה והוקע אותם את המחויבין מפני שגמדו לבצל פעור ועוצד עזודת כוכבים בסקילה וכל הנסקלין נתלין כדאמרין ^(א) (בארבע מיתות (דף סה:)). **שאיין.** כ"ד אחד דן שנים ביום אחד: **אלא כשפי מיתום.** הוא דאין דנין לפי שאין זו דומה לזו ואריך למלוא טעם לדבריהם כאן וכאן ואתי לאלקולוי שמא לא יחפשו ככל האורך: **אכל כמיסה אחת.** ועצירה אחת דלין: **אלא.** כדמוכח קרא (במדבר כה) וישב חרון אף וגו' כשהקצ"ה רואה שכולם עסוקים בדבר ומקנאין לכבודו: **דק ילין כס.** רגילין היו מתחלה להלין את הדין כדי לזדקו ועמה כשאין עושים כן הרי הן כמרלחין:

שמחמך אס דיונו. כשמהא אותו ומלינו כדי להוציאו לאמיתו: **וואידך.** מיבעיא ליה להך דרשה דאמר בצ"ק (דף מו: ע"ש) מנין שנוקקין לתובע תחלה כגון התובע את חבירו לדין שהלוה ואינו משלם וזה טוענו משכון היה לי צידך ונתקלקל או אצד נוקקין תחלה כ"ד לתביעת התובע עד שיהא ממונו בידי ואחר כך נוקקין לדין המשכון: **אשרו חמוץ.** החזיקו את הגזול ולא את הגחול: **כל תעניס וכו'.** רגילין היו בלילי תעניס לעשות דקה והיו עיני הענייס נשואות לכך ואם ילינו מנאלו ענייס רעבים שנשענו על כך: **וה"מ.** במקום שרגילין לחלק ריפתא ותמרי דבר המוכן לאכול: **אכל זווי וחיטי ושערי.** לא נשענו הענייס עליהם אותו הלילה ולית לן בה עד למחר: **דלמא חוו טעמא.** היום לחובה וצבו למיעבד הלנת דין ונמנא גמרו בשבת ואי אפשר כדמפרש דאין מיתת כ"ד דוחה שבת: **לידייני' כמעלי שבתא ונגמריה כחד כשבתא.** וכל זמן שלג נגמר הדין לא היו עיניו הדין דכל שעה מנפה להללה אכל כשנגמר כל היום מנפה למיתה

והיו עיניו הדין: **מינשי להו טעמייהו.** שנשאו ונתנו ודקדקו ביום ראשון: **ליצא דאינשי אינשי.** ליצא דאינשי לא כתבי ואע"ג שזכור לו ליסוד הטעם נשכח מלבו יסובו לטעמו ואין יכול ליישצו לתת טעם הגון כבדראשונה: **ותהא קבורס מה מנאו כו'.** ר"ל לאו אמתי' בעיא מר' יוחנן אלא בעלמא וסדרוה מסדרי הגמ' כאן משום דקופה לשאלו ותהא מיתת כ"ד דוחה שבת: **ולאחותו מה ת"ל.** גבי מיר כתיב על נפש מת לא יצא וכתיב בתריה לאזי ולאמו לאחיו ולאחותו וכולוהו יתירי נינהו דהא ^(א) (מכל נפשות) משתמע ודרשינן להו כספרי [נשא 11] אציו מה תלמוד לומר הא לא בא אלא להוציא מת מנאו שמותר ליטמא לו לאמו מה תלמוד לומר לגופיה לא אינטריך ולהחיר מת מנאו הא מאציו נפקא אלא להציא שאם היה זה מיר כהן דיש עליי שתי קדושות אין הכבוד מזהירו ^(ב) ליטמא אלא לאמו ולאחר קרובים אכל מטמא למת מנאו לאחיו מה תלמוד לומר שאם היה זה מיר כהן גדול דקדושתו חמורה אף בלא מירות אסור ליטמא לקרובים אף על כן לאחיו הוא דלא יטמא אכל מטמא הוא למת מנאו ואם אינו ענין למיר גרידא ולא לכהן הדיוט מיר תניהו ענין למיר וכ"ג לאחותו מה תלמוד לומר הרי שהיה כ"ג וזייר והולך לשחוט את פסחו דאיכא מנא:

טובה אפי"ה לאחותו הוא דאינו יטמא אכל מיטמא למת מנאו:

ושמע

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

להלכה

אבל במיתה אחת דנין. והא דמני כתוספתא אין דנין שנים ביום אחד אפי' נוסף ונופת כפרק נגמר הדין (לקמן דף מו.) מוקמי לה צבת כהן וצועלה דהיא כשריפה וצועלה כחנק: **אשרו חמוץ ולא חומץ.** פ"ה לכדדרשינן כפרק שור שנגח את

הפרה (צ"ק דף מו: ושם) מניין שנוקקין לתובע תחלה כגון שתובע את חבירו שהלוה מנה ואינו משלם וזה משיבו משכון היה לי צידך ונתקלקל או אצד נוקקין לתובע תחלה עד שיהא ממונו בידי ואח"כ נוקקין לדין משכון וי"ל שיש שטר למלוה דלא מהימן ליה צמיגו דאי בעי אמר פרעמך דא"ל לפורעו צעדים ואע"ג דאטרוחי כ"ד תרי זימנין לא מטרחינן כדאמר כפ' המקבל (צ"מ ד' קי.) כהוא סטרא דהוה כתיב ציה שנין סתמא ומלוה אמר ג' ולוה אמר ד' ומסיק ^(א) והיכא דקדים מלוה ואכל פירי דג' שנין לא מפיקין מיניה משום דאטרוחי צי דינא שמי זימני לא מטרחינן התם היינו טעמא כדמסיק מילתא דעציד לאיגלווי אכל הכא משום דברים בעלמא דקאמר לוה לאשחמטוי לא שצקינ מלהוציא מידי מיהו תימה היכי דמי אס יש לו עדים מוזמנין ללוה או שטוען דמכור ל' יום יציא עדים נמתין ליה דאפי' שאל זמן לפרוע יהבינן ליה זמן ל' יום ואי טוען שיציא עדים לאחר ל' יום בלא קרא נמי לא צייתינן ליה והיכא דזיילי ניכסי קאלמר התם דנוקקין ^(ב) לנתבע תחלה ואמאי וכי ימתינו לאחר שנה או שנתיס וי"ל ולדחוק דלמר פלוני דפלוגי היה שם וידוע צרכו וידוע דכתי הוא וריצ"א פירש דנוקקין לתובע תחלה פירוש היינו לקבל עדיו תחלה וגו"מ אס ימותו עדיו של נתבע או ילכו למדינת הים ותימא דלא גרע מהיכא דזיילי ניכסי וי"מ שזה תובע שחבל זו והנתבע אומר שיציא עדים היום או למחר משאר תביעות שיש לו עליו דנוקקין לתובע תחלה דקי"ל כפרק החובל (צ"ק דף סב.) דאין נותנין דין למצלות: **ר"יגמריה** **ר"ינייה** (פי"ה) **בשבתא.** אע"ג דמן כפ' משילין (פי"ה) דף לו.) אלו הן משום שבות לא דנין היינו דוקא דיני ממונות גזירה שמא יכתוב אכל דיני נפשות אין לאסור מטעם זה שדבר כחצו מאתמול דברי המוכיזין ודברי המחייבין:

אין רציחה דוחה את השבת. כשריפה ניחא אפילו למ"ד מקלקל בהצנעה פטור דיש בה חילול שבת משום פתילה דאמר (ביצמות דף י.) מה לי צישול פתילה מה לי צישול סממנים וכשאר חייבי מיתות נמי אפי' למ"ד (כמוצות ה:)

דמקלקל בתצורה פטור כשיבי מיקון דיש לו כפרה:

לאבין וראמו. לאמו דרש' לכהן וזייר ואע"ג דזייר חמור דאין מיטמא לקרובים וכהן הדיוט מיטמא לקרובים מ"מ ס"ד דמיתסר טפי משום כהן הדיוט כיון דאיכא תרתי ועוד כהן הדיוט עדיף שזה קדושתו לעולם וזה אין קדושתו לעולם כדאמרין בזייר כפ' כהן גדול (דף מו:): **הר"י** שהיה הולך לשחוט את פסחו. פ"ה הרי שהיה כהן גדול וזייר והולך לשחוט את פסחו וקשה דפרין מיניה כפ' טבול יום (נחמס דף ק.) אעובדא דיוסף הכהן שמתה אשמו בע"פ וטימאואו ומאי קושיא שאני הכא דאיכא מנא' טובא ע"כ נראה לפרש דהולך לשחוט הפסח לצד איירי או למול את בנו ואינו לא כהן גדול ולא זייר וכן משמע מדלא קמני הרי שהיה כ"ג וזייר והולך לשחוט את פסחו כדמני כאחריני והא דתני אמרת לא יטמא משום דלא אחי עשה דטומאת קרובים ודחה עשה דפסח או דמילה שיש בו כרת ועוד יש ליישב פ"י הקונט' דאי משום הולך לשחוט את פסחו לחודה לא נמנע מלטמא כי הו נמי כדאי אחריני אין צדך כלום דלא דמי לכהן הדיוט כדפרישית לעיל דקדושתן קדושת עולם:

שבת

כב א ב מ"י פק י"ד מהלכות סנהדרין הלכה י:

כג ג מ"י שם פי"א הלכה ב:

כד ד מ"י שם פק ב הלכה ז סמג ענין לו טוש"ע מו"מ סימן י סעיף ב:

כה ה ו מ"י פי"ט מהל' ממונות ענינים הל"ד טור ושו"ע יו"ד סימן רט סעיף ב:

כו ז מ"י פי"א מהל' סנהדרין הלכה ב:

כז ח מ"י שם ופכ"ד מהלכות שבת הל"ו:

כח ט מ"י פ"ד מהלכות ביאת מקדש הל' ט י:

רבינו חננאל

והוקע אותם לה' נגד השמש. ומניין להוקעה הוהא תלייה שנאמר והוקענום לה' בנגפת שחול בחייו ה'. אם העם חטאו ראשים מה חטאו אמר רב אמר לו הקב"ה למשה חלק לכן בתי דינים מה טעמא לפי שאין דנין שנים ביום אחד. איני והאמר רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל במיתה אחת דנין אלא להשיב חרון אף: דיני ממונות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה כו'. מנא לן א"ר חנינא דאמר קרא מלאתי משפט צדק לין בה ועתה מרצחים. כלומר כיון שאין מלינין בדין כאלו הן מרצחים: רבא אמר אשור חמוץ. אשור דיון שמחמץ את דינו. כלומר מאריך ואינו חותבו כמו מצה. אלא ממתין עד שיחמין. ר' אלעזר דריש האי קרא צדק ילין בה ועתה מרצחו כל המלין צדקה. כלומר כל הפוסק לתת צדקה לעניים ומלינה ומצניח להן כדי שיאכלו אותן בערב ואין מכניין להן מאי שיאכלו וכיון שלא נתן להן זה נפאצו מהים הלילה כלו כו'. בע"כ אכל זזי או חיטי ושערי לית לן בה: **לפיכך** אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב מאי טעמא לפי שאין הריגת ב"ד דוחה לא שבת ולא יו"ט וזי פשוטה היא. ואי אמרת לידיניה במעלי שבתא וליגמרו לדיניה בשבא. מינשו לטעמייהו. ואע"ג דכתובין הוו דברי כל אחד ואחד נהו דכתבי טעמא דמפקי בפומייהו טעמא דבליבא מינשו הלכך לא אפשר. ואקשינן ותהא קבורת מת מצוה דוחה העבודה ומה עבודה שדוחה שבת שנאמר וביום השבת שני כבשים וגו' קבורת מת מצוה דוחה העבודה מולאחותו שבכניר. דתניא ולאחותו מה תלמוד לומר מופנה הוא דלא הוה צריך ליה. ומה אם לאביו

לה:

עין משפט‏ **נר מצוה**

במא א מיי פ"ג מהלכות אכל הלכה ח טור שו"ע יו"ד סימן שעד סעיף ב':

תורה אור השלם

- ובי יוד איש על רעהו לה'רגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות: שמות כא יד
- לא תבערו אש בבל משבתיםכיום השבת: שמות לה ג
- ובי יקרה באיש חטא משפט מות ודומת וקלית אותו על עץ: דברים כא כב
- ושמרתם את הדשבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת בי כל העשה בה מלאכה ובחרתה תקפס ההוא מקרב עמיו:

- וקדו אלה לכם לחקות משפטם לדורותכם בכל מושבותיכם:

במדבר לה כט

מוסף רש"י

אמרת לא יטמא. אי משום טיר אי משום כ"ג אי משום פסח, ורש"י הכא דליתמהו לכולהו (ובחיוב ק.) אלו כסם שאין טיר מנטל מיוחדו לטמא לקדושו, כך הוא זה לא ינטל מפסחו (מגילה ג.) ללאו יצאת. שהיה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חור והולכה מכללו ופרט בה לאו נעמיה, לומר לך שאינה צמיחה צ"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה.) וכע"ז יבמות ו: ודקמן טב.) שאין בה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמור בה (שבת ו.). לחלק יצאת. שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שחלל שבת בכל מלאכה, לכן יצאה העברה מן הכלל לחלק. מה העברה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב כרת וסקילה בפני ענמה, אף כל שהיא אב מלאכה (יבמות ו.) אלו: שלא תאמר היעשה ארבעה או חמשה צוות מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט בה בפני ענמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחיבינ עליה נעמיה כו' (פסחים ה.) אף כל שהוא אב מלאכה אס עשאו בהענל אחד חייב על כל אחת ואחת, דכל דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד לא ללמד על ענמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל (דקמן טב.). מושבות מזה ת"ל. מושבותים בכל מקום שאסם יושבים אפילו בכולהו לארץ (יבמות ו.). ואינה חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע ככלאס ועלהו ותרומות ומעשרות (שם).

שבת שנדחת מפני העבודה. הקשה הר"ר יעקב דאורליינ"ש ונימא דיו מה עבודה לא מדחיא אלא בשב ואל תעשה

אף שבת לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ולמאן דלית ליה דיו צ"ק דף כה. וספן היכל דמפריך קל וחומר ניחא וי"ל מ"מ איכא ק"ו דהשתא ומה עבודה שהיא קלה דוחה שבת קבורת מת מנזה לא כ"ש דלכל הפחות לא גרע מעבודה והא דאמר בסוף פרק כ"ד הרגל (סס) ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל צרה"ר שהוא פטור החמיר עליהם צרשות הנזק לשלם נזק שלם מקום שהחמיר על הקרן צרה"ר שהוא חייב אינו דין שנחמיר עליו צרשות הנזק לשלם נזק שלם ואמרינן דיו מה צרה"ר חיי נזק אף צרשות הנזק חיי נזק ואמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם בתנר הנזק נזק שלם קרן חמור לא כ"ש וי"ל דשאינ הכא כיון דגוף העבודה נדחית מפני מת מנזה אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו בשום מקום: **רציחה** תוביח. וא"ת וליעבד ק"ו ממילה ולא מני פריך מרציחה וי"ל מ"מ הוה מני למימר רציחה תוכיח כי היכי דרציחה לא דחיא שבת אף על פי שדוחה את מת מנזה לא תדחה שבת אף על פי שראינו את המילה דדחי שבת: **שנאמר מעם מובח**. ואפי' אין שם כהן ראו לעבד את העבודה נידחית וא"ת דמה שרציחה דוחה את העבודה לאו משום דרציחה דוחה את העבודה אלא משום דגבדא לא חוי כדאמרינן (גרכות דף נב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו שנאמר (ישעיה ה) ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דעל כרחיק חוי דהא לא מיחל לעבודה וגשיאות כפים חומרא בעלמא הוא ועוד י"ל דשאני נשיאות כפים לפי שהרג צידיו ואין קטיגור נעשה סניגור כדכתיב בזההוא קרא וצפרישכם כפיכם אעלים עיני וגו':

מושבות מזה ת"ץ. והא דדרשינן בספ"ק דשבת (ד' ג.) בכל מושבותים אי אתה מצעיר אבל אתה מצעיר צית המוקד היינו משום דכתיב מושבותים ולא כתב מושבות וכי תימא כוליה להכי הוא דאסתא א"כ לכמוז בכל גבולכם אלא מדכתיב לשון מושבות דרשינן צ"ד וא"ת כוליה לצ"ד ולההיא דשבת הוא דאסתא ומנא ליה לרבי יוסי ללאו ולרבי נתן לחלק וי"ל מדכתיב לא

תצערו ולא כתיב לא תעשו מלאכה בכל מושבותים דהוה דרשינן

צ"ד וההיא דשבת אכל אתה עושה מלאכה במדורת צית המוקד י:

אמר אביי השתא דאמרת. וא"ת ולאציי גילף מת מנזה מק"ו דריש לקיש כיון דליכא למימר רציחה תוכיח וי"ל היינו דקאמר

אצי היכי פשיטא לר' יוחנן למימר רציחה תוכיח שדוחה את העבודה הא איכא למימר שאין דוחה מקל וחומר ואס כן הדרא קושין לדוכמן קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה

אכל שב ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דיו היכל דמיפריך קל וחומר ניחא:

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מזבחי אלא קאמר לאציי אי בתר ק"ו אולת לאקשווי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גס בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ושמע שמם לו מס. קרוצו: **יכול יטמא אמרם לא יטמא**. דהא מיר הוא וכתיב (ויקרא כה) על (א) נפשות וגו' (ו)ואורך דברים הוא לשון המשנה זו יכול אף מת מנזה כן ת"ל ולאחמוו דלא אינטריך אלא להאי וללמד אע"פ שיש עליו קדושה הרבה ועסקי מנזה לאחמוו הוא דהוהיר הכמוז שלא ליטמא אכל

מיעמא למת מנזה: **רציחה תוכיח שדוחה אס העבודה**. דכתיב מעם מזבחי תקחנו למות שאס היה כהן רוצח ורוצה לעבד מציאין אותו לידון צצ"ד ובלבד שלא יורידוהו מעל המזבח ממס אס כבר התחיל דכתיב מעם מזבחי ולא מעל: **כבר פסקה**. דלא דחיא שבת: **מה ס"ל**. קא ס"ד דהאצברה קאמר מה ת"ל הא כתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה: ופרכינן **מה ס"ל אי לר' יוסי ללאו כו'**. ללאו יצאת מכלל שאר המלאכות לומר לך שאין בה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק יצאת**. מן הכלל ללמד על הכלל כולו יאל שלא תאמר עשאן לכל המלאכות בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת לכן יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא אב מלאכה וחיבינ עליה צפני ענמה שהרי הוהיר עליה לאו צפני ענמה אף כל שהיא אב מלאכה חייבין עליה צפני ענמה: **מושבות קא קשיא ליה**. לתנא ועלה קאמר מה ת"ל. כל היכא דכתיב מושבותים צא ללמד בכל מקום שאסם יושבין ולהציא חוזה לארץ: **חוצה הגוף היא**. חוצה המוטלת על האדם ואינה מוטלת על הקרקע כגון מלות שציעית ולא על פירות קרקע כגון ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות ותנן צפ"ק דקידושין (דף נ:) כל מנזה התלויה צארץ כלומר על הקרקע ופירותיו אינה נוהגת אלא צארץ וכל שאינה תלויה בקרקע זין צארץ זין צחול ויליף מעי": **שומע אני**. והומת זין צחול זין צצבת דמיתאי לך מק"ו מעבודה כדאמרינן לעיל: **או אינו אלא אפילו מיסת צ"ד**. במשמע חילול והא מה אני מקיים והומת צחול ולא צצבת דק"ו פריכא הוא דאיכא למימר קבורת מת מנזה מוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת: **או אינו אלא אפי' צצבת**. קאמר והומת דק"ו לאו פריכא הוא דהאי דקא אמרת מקבוצת מת מנזה היא גופה תיקשי לן ונימא דמדיחי שבת מק"ו מעבודה ת"ל מושבותים והכי מפרש לה צפ"ק דיצמות [א]: **וביו אלה לכם**. צפרשת רוצחים כתיב גבי

מיתות צ"ד: **ואמר רחמנא לא תצערו**. אפי' לשריפת מיתת צ"ד: **הססא דאמרם**. מלא תצערו ואין רציחה דוחה שבת על כרחיק מהשתא אין רציחה דוחה עבודה מק"ו: **אמר רבא**. אי האי ק"ו אחית למידרש מו לא מיתוקם מעם מזבחי דאי בקרבן יחיד הא איכא למידרש נמי ק"ו שנדחה מפני קרבן יחיד דקסבר נדרים ונדבות קריצים ציו"ט:

אין קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מני למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מזבחי אלא קאמר לאציי אי בתר ק"ו אולת לאקשווי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גס בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

ומה

מסורת הש"ס

(א) ויבמות ו: (ב) שבת ע. יבמות ו: לג: לקמן סב. (כרימות כ:), (ג) רש"ל מ"ו, (ד) ס"א ואידך, (ה) ונשיע' מוס' שבת ע. ד"ה העברה,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יכול וכו' וכתיב על כל נפשות:

רבינו חננאל

ולאמו ולאחיו אינו מיטמא לאחורו לא כל שכן שאינו מטמא לה. למה בא לומר לך הרי שהיה הולך [לשחוט] את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא כשם שאינו מיטמא הנזיר בימי נורו [במין] שהוא מוחרג בהן להיטמות כך לא יטמא זה ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו. שאם יטמא נמצא נגרע מלפשות פסח או מתעכב למול בנו ביום השמיני לפיכך יתעסק במצה ואל יטמא למתו כמו הנזיר ששומר טהרתו ואינו מיטמא לאחורו. יכול כשם שאינו מטמא אמרת כך אינו מטמא אפי' למת מצוה ת"ל ולאחורו לאחורו הוא דאינו מיטמא [נאכל מטמא] הוא למת מצוה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה. ודחינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות ואין רציחה דוחה שבת כדכרא דאמר כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתניא לא תבערו אלא מושבותים מה תלמוד לומר מיכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מושבות דכתב רחמנא הכא למה לי. אלא כתיב הכא בכל מושבותיכם ולהלן הוא משפט לדורותיכם בכל אומר ודיו אלה לכם לחקת מושבותיכם. מה מושבות האמור להלן מיתת ב"ד אף מושבות האמור בשבת מיתת ב"ד כגון שריפה. ואמר רחמנא לא תבערו אש מיכן שאין מיתת ב"ד דוחה את השבת. אמר אביי השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת לא תהא רציחה נמי דוחה עבודה מק"ו וכו' עד והכתיב מעם מזבחי ההוא בקרבן יחיד דלא דחי שבת. אמר רבא לא תהא רציחה דוחה

מסורת הש"ס

	א ב צ ד ה ו ז ח ט י יג יד יו יז יט כ כב כד כו כז כח כט ל
פסחים זח. מנחות ק:א. גיטין נט. ג. שם, גיטין שם ע"ש.א. [מסכתא פ"ו].	
ו [מגילה ז:ז. ו] [פי' וקרא בגו.] ח [שמות כא].	
ט [כ"ך שם, י] גי' שרץ. שהו' בועז,	
י [ששמע מהרש"א ועי' רש"י, ו] [ג"ל מן].	
יג [לעיל כו.]. ו [לחם, קו.].	
— ⠆ —	

תורה אור השלם

- וכי קוד איש על רעהו לְהַרְגוֹ בְּעֶרְוָה מִעַם מִזְבְּחוֹ תִּקְרְנוּ לָמוֹת: שמות כא יד
- לֹא תוֹדִיעַ אֲחֵירִי רַבִּים לְעֶרֶת וְלֹא תַעֲבֹה עַל רֵב לְנִשְׁתּוֹ אֲחֵירִי רַבִּים לְהַשְׁתּוֹ: שמות כב כ
- וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַנְשֵׁי חַיָּוִי אִישׁ אֶת חַרְבּוֹ וַיַּחְזִירוּ אִישׁ אֶת חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ אֲחֵירִי דָּוִד בְּאֶרְבֶּע מֵאוֹת אִישׁ וְקָאֲתִים יָשִׁיבוּ עַל הַכְּפִלִּים: שמואל א כה יג

	
	

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה לא תענה וכו' מן הלא תענה ישמע אחד: (ב) ר"ה העממאות וכו' אל כי העממאות: (ג) תוב' ד"ה ואל וכו' דבי פריך ואל הוה: (ד) ד"ה רעה וכו' שמורב צמלכות הוה זעבי:

	
	

מוסף רש"י

ומינאי ידידי הוו מתחלי ברישא. ממני שלח תמלה גשורה כשהיינו יושבין מה דעמי נוטה, והוא היה ביטני, לא מן הגדולים ולא מן הקטנים, ואני שמעתי שקטן שבהם היה (גיטין נט.). מן הצד הורו מתחלי. משום לא תענה על ריב, ודרכין לא תענה על רב, לא תחלוק על מופלא שצבית דין, ולא מוקטן ליה ליראש דקרא דדיני נפשות, ואנ"ג דקטייה דקרא לא מיתוקס אלף דדיני נפשות (שם). תורה וגדולה במקום אחד. ששהא מורמן וגדולתן של ישראל במקום אחד, שאין בישראל גדול צמורה ונעשר כמיוס (שם). והא הוה פנחס. לאחר אלעזר תורה וגדולה, שהיה כהן גדול אמר אצוי (שם). הור וקנינים. שקבל מיהושע והאכירכו ימים אחרי דכמצי (יהושע דב) אשר האכירכו ימים אחרי יאושע (שם). והא הוה שאול. גדול צמורה היה אלף שלח ליהנד לאחרים כדלמרינן בערובין (ג.). שאול לא גלי מסכתא להכי כמיז ביה ככל אשר פינה ירשע (שם). והא נחא גפשיה. דשמואל קודם שאול (שם). כולוהו שניה קאמרינן. שעתה גדולה תהא תורה וגדולה במקום אחד, וזה תתחיל גדולתו לא יתיר היה צמורה (שם). הרה עירא היאירי. גדול צמורה היה כדלמרינן צמ"ק (נז:). דהוה ממני

לכו לרצנ על גבי כרים וכסמות (שם). הא הוה חזקיה. חזקיה מלך יהודה גדול צמורה היה, כדלמרינן בחלק (צז: שם). הוה שבנא. גדול צמורה היה כדלמרינן (לעיל כו.). שבנא היה דרש תלפיר ריעומא וחזקיה צמד כרי ריעומא (גיטין שם). והא איקטייל. סגמריב רהנו כדלמרינן בזה צורר (לעיל כו. גיטין שם).

אחד דיני ממונות

אין רציחה דוחה אוסו. דאין צין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלצדו^א דהא צי"ט נמי כל מלאכה לא תעשה כמיצ"ו: **הניחא כו'**. מסקנה דמילתיה דרבא היא. הניחא למאן דלמר נדרים וגדבות אין קריצין ציום טוב מלית לאוקמי מעם מוצחיי^ב צקרצין יחיד דלא דחי לא שבת

מה יום טוב שנדחה מפני קרבן יחיד אין רציחה דוחה אותו קרבן יחיד שהוא דוחה את יום טוב אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותו הניחא למאן דאמר ^אאין נדרים וגדבות קריבין ביום טוב אלא למאן דאמר נדרים וגדבות קריבין ביום טוב מאי איכא למימר אלא אמר רבא לא מיבעיא למ"ד נדרים וגדבות קריבין ביום טוב דהא לא מתקיים מעם מובחי כלל אלא אפילו למאן דאמר נדרים וגדבות אין קריבין ביום טוב הכתיב מעם מובחי מובחי המיוחד לי ומאי נינהו תמיד ואמר רחמנא ^ימעם מובחי תקחנו למות: י דיני ממונות הטמאות והטהרות כו'. אמר רב אנא הואי ^זבמניינא דבי רבי ומינאי ידידי הוו מתחלי ברישא והא אנן מתחילין מן הגדול תנן אמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דרבי וולם שאני מניינא דבי רבי דכולהו מנייניהו מן הצד הוו מתחלי ואמר רבה בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דר' וולם ^אמימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא הא הוה יהושע הוה אלעזר והא הוה פנחס הוו וקנים והא הוה שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולוה שניה קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח נפשיה כולוה שניה קאמרינן והא הוה שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כוליה שניה קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא והא איקטיל כולוהו שניה קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן חכליה ^דאמר רב אדא בר אהבה אף אני אומר מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן הונא בר נתן מיכא הוה כייף ליה לרב אשי: ^זדיני נפשות מתחילין מן הצד: מנא הני מילי אמר ר' אחא בר פפא אמר קרא ^אלא תענה על ריב לא תענה על רב רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מהבא ^בויאמר דוד לאנשיו חגרו איש [את] חרבו ויחגרו איש [את] חרבו ויחגרו אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות מיתבי ^אהטהרות והטמאות האב ובנו הרב ותלמידו מונין להם שנים דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות קידוש החדש ועיבור שנה אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להן אלא אחד בי

פרק רביעי סנהדרין

לו.

ומה י"ט. וא"ת ומנ"ל דלא דחיא רציחה י"ט הא אפי' שבת דחיא אי לאו משום דכתיב (שמות לה) ככל מושבותיכם וצי"ט לא כמיז א"כ תמחה י"ט צק"ו ומה עבודה שדוחה יוס טוב רציחה דוחה אותו וכו' וי"ל דאיכא למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה ואין נדחית מפני הרציחה והוא הדין י"ט מיהו אין שיין למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה דהיינו עבודה שאינה נדחית מפני הרציחה דהא אמילתיה דאצי קאי ולי"ז דל"ק מידי כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא לחומרא אמרינן: **והא** הוה חזקיה. אית ספרים דלא גרס ליה דחזקיה לא היה מושל על כל ישראל שכבר גלו עשרת השבטים ועוד דשצנא רשע היה ולא ממניינא הוא^א ותעד דכי פריך (ג) הוה דוד לא משני הוה אחיטופל שקראו **דוד**^ט אלופו ומיודעו כיון דרשע הוה אינו מן המניין וקצת קשה דלא משני הוה מפיוצות שהיה מצייש פני דוד זהלכה (צרכות ד' ז.):

בולאוו שניה קאמרינן. דמשסהותמלי גדולתן לא פסק כולוהו שני והשתא לא קשה לספרים דגרסי והא הוה אלעזר הוה פנחס דהכי פריך והא הוה אלעזר שהותמלה גדולתו אחר של יהושע ומימה דלא משני איהושע הוה עתניאל בן קנז שהחזיר הלכות (הלכות) שנשתכחו מישראל צימי אכלו של משה (תמורה דף עז. ז):

והא הוה הונא בר נתן. שהיה קרוב למלכות כדליתא צפ"צ דצנחנים (דף עט.) דלאתקיש ביה והיו נלכים ואומנין:

דיני נפשות מתחילין מן הצד. משום לא תענה על רב ^אאכל דיני ממונות לא חיישי' ומי"מ דרך שאלה יכולין לענות ואפשר לא תענה על רב דיני נפשות כמיז ולא דיני ממונות אע"י דלנשות קאי נמי אדיני ממונות למאן דמוקי לה צריש מכילתין (דף ג. א.) צצ"ד נוטה:

רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מהבא ויחגרו איש וגו'. הכא משמע שמורב צמלכות ^אועי למדייני דודו היה חושב עצמו מלך וכן כפרק צמה צהמה (שנת דף נו. וסס) גבי ולא דיייניה אע"ג שהיה מורד צמלכות כדלמרינן התם וקסא דהא אחר צמגילה (דף יז: וסס) דמורד צמלכות לא צעי למדיינייה ויש לומר לא צעי למדיינייה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות ולידע אם הוא מורד צמלכות ונראה הא דלמר לא צעי למדיינייה לענין הא דתנן צפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרינן צו ציום לזכות וציום שלאחריו לחובה וכלילה

שלאחריו אין גומרינן והאי גומרינן צו ציום לחובה והיינו דקאמרה ליה אציגיל וכו' דינן דיני נפשות צלילה כדלמרינן לעיל צפירקין (דף לה:) דנגד השמש צעינן והשיב לה דלא צעי למדיינייה כשאר דיני נפשות אלא גומרינן צו ציום לחובה וכן מוכח צירושלמי צפירקין דאמרה ליה וכו' דינן דיני נפשות צלילה אמר לה כבר נגמר דינו מצעוד יוס: **אין** מונין אהם אלא אחד. משום קידוש החדש ועיבור השנה איטעריך דלענין דין פשיטא דאין קרובים כשרים: **לחמיו**

לא הוה אחד. וסיפא דצריי' לא ישב צנידו ואפילו שותק אלא יעמוד והולך לו: כי

חובה אין לאחר לחלוק על דבריו. ר' יוחנן אמר מהבא ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו וגו' ותגר דוד אחריהם. אמר רב שונה אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות ומתביעין עליה הטהרות והטמאות האב ובנו הרב ותלמידו מונין להם שנים ודיני נפשות ודיני מכות וקידוש החדש ועיבור השנה אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד ופרקינן כי אמר רב שונה אדם

עין משפט

גר מצוה

ג א מיי פ"א מהלכות מגילה הלכה ח והל"י:
גא ב ג מיי פ"א מהל' סנהדרין הלכה ו:

גב ד מיי שם הלכה י טוש"ע חור"מ סימן יט סעיף ה:

גג ה מיי שם הלכה ז טוש"ע שם ובהג"ה:

	
	

רבינו חננאל

קרבן יחיד מק"ו ומה יו"ט שנדחה מפני קרבן יחיד לדברי האומר נדרים נדבות [אין] קריבין ביו"ט [אלא למ"ד קריבין מאי איכא למימר] אין רציחה דוחה יו"ט קרבן יחיד שדוחה יו"ט אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותה הניחא למאן דאמר נדרים וגבבות קריבין ביו"ט הנה קמה ליה ק"ו אלא אמר רבא לא מיבעיא נדרים וגבבות קריבין ביו"ט דכי האי גונא לא דיינינן ק"ו לבטל מקרא מן התורה שנאמר מעם מובחי תקחנו למות כפירוש ריבבה התורה שתהא רציחה דוחה את העבודה אלא אפילו למאן דאמר נדרים וגבבות אין קריבין ביו"ט מעם מובחי כתיב מובחי המיוחד לי ומאי ניהו תמיד וכ"ש קרבן יחיד דדחי: **דיני** ממונות מטיס על פי עד אחד בין לזכות בין לחובה כר'. ירושלמי א"ר ינאי אילו נינהו תורה חתובה לא היתה עמידה לרגל מאי טעמא וידבר ה' אל משה לאמר אמר לפני רבון כל העולמים הודיעני היאך היה הלכה א"ל אחרי רבים להטות. רבו המוצים וכא. רבו המחייבים חייב כ"י שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור מנין ודגלו וכן הוא אומר אמרות ה' אמרות הנהרות כסף צורף בעליל לארץ מוזקק שבעתים ואמר מירשם אהבך. א"ר יוחנן כל מי שאינו יודע לדון את השרץ לטמאו מאה פעמים ולטהרו מאה פעמים אינו יכול לפתוח בכות. תלמיד ותיק היה לרבי והיה מטהר ומטמא השרץ מאה פעמים. אמרי הוואו תלמיד קטוע מטורא דסיני הוה: דיני ממונות הטהרות והטמאות כר' אמר רב אנא הוינא במניינא דבי רבי ומיני הוה מתחלי ברישא. ותתן מתחילין מן הגדול ואסיקנא כל מנייניה דבי רבי מן הצד הוו מתחלי והן אמרו מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. איני ואחר לא מצאנו. והא הוה יהושע ודחינן הוה אלעזר בהדיה כי קאמרינן דליכא אחר בהדיה והא הוה אלעזר הוה פנחס כר'. ואסיק' אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד. והונא בר נתן מיכא הוה כייף ליה לרב אשי: **דיני** נפשות מתחילין מן הצד. פי' מן מתחילין אין מתחילין מן הגדול שנאמר לא תענה על רב כלומר כיון שיתחיל הגדול ויאמר זכות או